

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14251780>

ALBER KAMYUNING "BEGONA" ASARI TAHLILI

Eshdavlatova Lola

Ko‘charova Nilufar

Terdu talabalari

Annotatsiya: Ushbu maqolada jamiyatning eng chirkin holatlarini asar qahramoni nigohida o‘quvchiga ochib berilgan.

Tayanch so‘zlar: "Begona", Alber Kamyu, Merso, ona, ramz, sud, jamiyat, fransuz, syujet, qahramon.

Fransuz yozuvchisi va faylasufi **Alber Kamyu** (1913–1960) o‘tgan asrning 50-yillarida jahon intelligensiyasi tafakkuri va dunyoqarashiga katta ta’sir ko‘rsatgan ijodkorlardan sanaladi. "Begona" asari "**Kamyu avlodining eng yaxshi asari**", "asr san’atidagi eng yirik falsafiy asotirlardan biri" deya baholangan. Yaratilganiga 60 yildan ko‘p bo‘lganiga qaramay "**Begona**" hanuz Fransiyada eng sevib o‘qiladigan asarlardan hisoblanadi.

Alber Kamyu absurd(mantiqsizlik)ni, lom-lim demaydigan ulkan koinotni tushunishga hamda ma’no topishga intiladigan odamning qarama-qarshiligi va jiddiy to‘qnashuvi deb hisoblagan. "Begona" syujeti va g‘oyasi adibning falsafiy konsepsiyasiga bo‘ysundirilgan. Ikkinchi qismda Merso qamoqxonada yotib o‘zining kim bo‘lganini va qanday yashaganini ko‘z oldiga keltirar ekan, birinchi qismdagi voqealar yana boshqatdan, anglangan holatda ko‘z oldidan o‘tadi. Shunda birinchi qismdagi o‘zining nomi bilan harakat qilgan kimsa mutlaqo begona bo‘lib ko‘rinadi. Asarning xulosasi ana shu yot va begonalikni anglash bilan yakun topadi. Birinchi qism absurd sharoit, absurd odam, ikkinchi qism esa absurdni anglashga, unga qarshi

kurashishga intilayotgan inson haqida. U o'zining kimligini, hayotning nimaligini anglaydi, boshidan kechirgan voqealarning bema'niligini his etadi. Bu o'zining axloqiy qarashlariga ko'ra dunyo adabiyotida yangi obraz, falsafiy ramz edi.

Syujet nihoyatda qisqa: 1- qismda Merso onasining o'limi haqida xabar topadi va dafn marosimiga borish majburiymikan, deya o'ylay boshlaydi. Ishidan uzoqqa, umuman, po'rtana sodir bo'lmaydigan tinch hayotidan ketgisi kelmaydi. Baribir boradi. Onasining muzlagan tanasi oldida tongga qadar butkul boshqa, turmushning mayda-chuyda tashvishlari to'g'risida bosh qotiradi. Tongda barcha rasmiy ishlar tugagach, kechani Mari ismli ayol bilan o'tkazadi. Oraga Raymon degan kimsa qo'shiladi. Raymon **Mari va Mersoni** dengiz bo'yida hordiq chiqarishga taklif qiladi. Yo'lda ular bir gala arablar tomonidan ta'qib qilinayotganini payqashadi, ularning orasida Raymon sobiq ma'shuqasining akasi ham bo'ladi. Sohilda ular o'rtasida kelishmovchilik chiqadi, mujmal boshlangan janjal yana shu holida yakunlanadi. Biroq Merso arablardan birini otib o'ldirib qo'yadi. 2-qism esa qotilligi uchun hibsga olingan Mersoning 11 oy davom etgan sud ishi, muqarrar o'lim jazosi, kameradagi iqrorlaridan iborat. Asar ichida biz o'rganib qolgan aqlbovar qilmas mistik hodisalar, g'alati odamlar, favqulodda ro'y beruvchi qarorlar yo'q bo'lsa-da, faylasuf Kamyuning g'oyasi juda chuqur. Biz uchun syujetning qaynoq chiziqlari emas, balki bosh qahramonning atrofdagi narsalarga munosabati, aniqrog'i, har qanday narsaga munosabatsizligi muhimdir. Kamyu jamiyatda qabul qilingan an'anaviy histuyg'ularni boshdan kechirishga qiynaladigan, o'zini aldolmaydigan odamning suratini chizadi. U onasining dafn marosimida yig'lamaydi, Marining turmush qurish taklifiga mutlaqo befarq, arabni otib o'ldirganda esa eti junjikmaydi, vahima bosmaydi, aqlini yo'qotmaydi. O'linga hukm qilinishi tayin bo'lib turgan sud jarayoni bosh qahramonga zerikarli va uzoqqa cho'zilgandek tuyuladi, u nima bo'layotganini biladi, biroq umuman e'tibor bermaydi.

Merso hayot absurdligini anglab yetgan va bu ulkan axloq mexanizmining navbatdagi mayda murvatiga aylana olmasdi. U nimanidir aytmoqchi bo'lar, lekin baribir hammasi befoyda, deb indamay qo'ya qolardi. Merso hamma qilgan ishni

qilmaydi, hamma kuyunganidek aza tutmaydi, o'zini onasini yaxshi ko'rgandek ko'rsatmaydi, o'zini qonunni hurmat qiladigandek tutmaydi, o'zini ruhoniyl oldida tavba qildirmaydi, qonundan shafqat qilishini so'rab tavba qilmaydi, boshqacha aytganda, u yolg'onchi emas. Qanday o'ylasa, qanday bo'lsa, o'zini shunday tutadi.

Xulosa o'rnida shuni ta'kidlashimiz joizki, adibning o'zi ushbu asarga "Jamiyatda shunchaki rasmiyatchilik uchun o'rnatilgan odob axloq qoidalariga bo'ysunmaslik!" - deya baho bergan edi.

Asardagi bosh g'oya - insonlarning bir biriga mehrsizligi, jamiyatda odob axloq qoidalarining qadrsizlanayotgani, e'tiqodning yo'qligi, Xudoga ishonmaslik, odamlar orasida kelajakka ishonchsizlik, faqat bugungi kuni bilan yashash kabilardir. Alber Kamyu "Begona" asari orqali o'sha davr jamiyatidagi shaxslar qiyofasini to'la ochib berolgan. Mersoga o'xshagan shaxslar jamiyatda bor ekani, insoniyat ma'naviy axloqiy qiyofasini yo'qotsa qanday tubanliklarga borishi haqidagi qarashlar bayon qilingan. Bugungi kun kitobxonni ushbu asarni o'qish orqali o'ziga chetdan nazar soladi, qanday yashayotgani, yaqinlariga bo'lgan munosabatini tahlil qiladi. Eng muhimi, kitobxon o'zligini anglashga intiladi.

"**Begona**" asarining bosh qahramoni Merso xatti-harakat va xarakteri bizning mentalitetga to'g'ri kelmadi. Bu asarni o'qib shunday xulosa qilish mumkinki birinchi o'rinda har bir inson kimgadir yaxshilik qilishi va buni avvalo onasiga qilishi kerakli. Asarni asosiy maqsadi ham onasini rizoligini ololmagan manqurt farzand obrazi orqali asar qahramoni Mersoga o'xshagan insonlarni ko'p ekanligini ham bilishimiz mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Alber Kamyu . Ijod va erkinlik . (Fransuz tilidan tarjimasi) M.Rainbow, 1990
2. Alber Kamyu . Sizif haqidagi afsona. Isyonkor odam
3. Hayitboyeva Dilnoza . Alber Kamyuning " Begona " asarida ekzistensializm.
4. Nodirabegim Toshaliyeva. " Begona" asariga "Bookvamp"chilar taqrizi